

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету менеджменту

І.Г. Шавкун
(ініціали та прізвище)

2019 р.

КРОСКУЛЬТУРНЕ ЛІДЕРСТВО
(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра

спеціальності 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Укладач Дибчинська Я.С., к.ф.н., доцент, завідувач кафедри ділової комунікації

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри ділової комунікації

Протокол № 1 від "29" серпня 2019 р.
Завідувач кафедри ділової комунікації
Дибчинська Я.С.
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету _____

Протокол № 1 від "30" серпня 2019 р.
Голова науково-методичної ради факультету
менеджменту
Юдіна О.В.
(ініціали, прізвище)

2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u>	За вибором	
		Цикл професійної підготовки	
Розділів - 3	Спеціальність <u>073 Менеджмент</u>	Рік підготовки:	
		2 -й	2 -й
Загальна кількість годин - 150	Освітньо-професійна програма <u>«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»</u>	Лекції	
		28 год.	8 год.
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год. самостійної роботи студента – 6,5 год.	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Практичні	
		14 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		102 год.	138 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Кроскультурне лідерство» є формування у студентів базових знань з менеджменту у сфері міжнародного бізнесу і розвиток професійної компетентності, що забезпечує ефективний менеджмент зовнішньоекономічної діяльності та функціонування кроскультурного лідерства.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Кроскультурне лідерство» є:

- набуття професійних навичок та вмінь лідерства в системі управління організацією;
- вироблення навичок використання стандартних методик для аналізу та розрахунку економічних показників;
- розвиток вмінь прийняття управлінських рішень з урахуванням інтересів стейкхолдерів різних рівней на міжнародному ринку;
- вдосконалення вмінь аналітичного опрацювання іншомовних джерел з метою отримання фахової інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- концептуальні основи теорій кроскультурного лідерства;
- місце лідерства в системі управління організацією;
- принципи чесної конкуренції, етичної поведінки компаній щодо іноземних партнерів;
- зміст, структуру і вимоги міжнародних стандартів звітності, особливості звітності в Україні;

вміти:

- ідентифікувати, аналізувати і ранжувати очікування заінтересованих сторін організації з позицій концепції партнерських відносин;
- спираючись на стандарти МОП, Європейського Союзу і національного законодавства

забезпечувати дотримання принципів Глобального договору у сфері праці (принципи 3, 4, 5 і 6);

- узагальнювати матеріали аналізу для формування пропозицій щодо удосконалення програм партнерських відносин;

- застосовувати основні принципи прийняття етичних управлінських рішень;

- розробляти етичні кодекси організацій, фахівців різних професій;

- аналізувати звітність організації і готувати необхідну інформацію для формування партнерських відносин;

- за допомогою сучасного методичного інструментарію розробляти систему моніторингу ефективності діяльності організації та оцінювати результативність партнерських програм організації;

- розробляти та впроваджувати процедури здійснення соціального аудиту;

- аналізувати нефінансові ризики, пов'язані з діяльністю організації та розробляти заходи із запобігання або зниження.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен досягти таких **результатів навчання (компетентностей)**:

- здатність аналізувати результати діяльності організації, оцінювати вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на функціонування організації, визначати перспективи розвитку організації, створювати базу даних щодо впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища організації;

- здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту, планувати діяльність організації, виконувати професійну діяльність відповідно до міжнародних норм та правил, працювати у міжнародному середовищі;

- здатність працювати у колективі та команді, налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань, формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Кроскультурне лідерство» знаходиться в логічному і змістовно-методичному взаємозв'язку з іншими частинами освітньо-професійної програми і ґрунтується на знаннях, отриманих при таких дисциплінах, як «Економічна теорія», «Правознавство», «Соціологія», «Філософія», «Менеджмент», «Економіка підприємства».

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Концептуальні засади формування кроскультурного лідерства

Тема 1. Вплив культури на міжнародні ділові відносини

Категорія культури. Визначення культури з позицій антропології й організаційної поведінки. Три рівні в розумовому програмуванні людини за Хофстедом. Рівні культурного програмування. Типові реакції на незнайомі культури. Припущення про перевагу. Місництво. Етноцентризм. Припущення про спільність. Проектована пізнавальна подібність. Етнорелятивізм. Важливість самопізнання. Взаємодія з іншими культурами. Культурний шок. Модель системи спілкування. Модель перехідного періоду. Теорія адаптації по U-образній кривій. Модель управління занепокоєнням і непевністю. Впливи на процес адаптації. Класифікація культур. Моноактивні, поліактивні і реактивні культури. Ділові культури. Корпоративна (організаційна) культура.

Тема 2. Цінності, ставлення, поведінка: міжкультурна розмаїтість

Основи культурної орієнтації суспільства. Цінності. Система цінностей людини Джерела системи цінностей. Кінцеві цінності. Інструментальні цінності. Типи цінностей. Ставлення. три компоненти ставлення. Пізнавальний компонент. Поведінковий компонент. Емоційна складова. Джерела ставлення. Типи ставлень. Поведінка. Культурна орієнтація суспільства. Аспекти ціннісної орієнтації суспільства. Сприйняття людини. Ставлення до навколишнього світу. Відносини між людьми. Діяльність: дія чи існування. Сприйняття часу. Сприйняття простору.

Тема 3. Міжкультурне ділове спілкування

Проблеми міжкультурного спілкування. Помилки сприйняття. Помилкова інтерпретація: категорії, стереотипи, джерела. Помилкові оцінки в міжкультурному контексті. Аспекти

розуміння повідомлень у різних культурах. Швидкі й повільні повідомлення. Високий і низький контекст. Простір як спосіб комунікації. Час як спосіб комунікації. Швидкість і спрямованість інформаційного потоку. Послідовність дій й її завершеність. Сполучення культур. Одержання адекватної реакції.

Розділ 2. Кроскультурне лідерство в організації

Тема 4. Поведінка на робочому місці. Культурні параметри.

Культурні розходження в стилі управління. Теорія Макгрегора. Дослідження Андре Лорена. Дослідження Герта Хофстеда. Культурні параметри виробничих відносин. Універсалізм / партикуляризм. Індивідуалізм/ колективізм. Нейтральні / емоційні культури. Прояв нейтральних чи емоційних відносин у поведінці на робочому місці. Специфічні / дифузійні відносини. Досягнення / соціальний стан. Дистанція влади (субординація). Запобігання невизначеності. Маскулінність / фемінінність. Детермінізм. Організаційна культура й національна культура. Артефакти. Проголошені цінності. Базові уявлення. Когнітивний дисонанс.

Тема 5. Культурні розходження в організаціях

Культурні параметри організаційної поведінки. Систематичний підхід. Органічний підхід. Органічний параметр організації. Лідерство. Індивідуальне / колективне лідерство. Команди. Збори. Кваліфікації й навчання. Особистий календар. Культурні архетипи організацій. Архетип — велика бухгалтерська чи консалтингова фірма. Архетип — сімейна компанія. Архетип — багатонаціональна компанія. Архетип — нове творче чи високо технічне товариство, некорпорована фірма. «Щеплення». Систематична групова культура. Основні моделі управлінської культури. Складності різних моделей культури. Стратегії розпізнавання культури організації. Стратегії управління культурною розмаїтістю. Типи проблем, які пов'язані з розмаїтістю. Багатокультурні групи. Переваги та недоліки багатокультурних груп. Культурна синергія. Основи культурного синергетичного підходу. Еквіфінальність. Культурна самосвідомість.

Тема 6. Кроскультурні розходження в мотивації персоналу

Теорії мотивації і їх кроскультурний прояв. Зусилля. Потреба. Процес мотивації. Ранні теорії мотивації (теорії Маслоу (1958), Герцберга (1968), Макклелланда (1987) і МакГрегора (1960). Сучасні теорії мотивації (Теорія ERG. Теорія потреб МакКаяяяанда. Теорія когнітивної оцінки. Теорії очікувань.). Культурна обумовленість теорій мотивації. Ставлення до роботи в різних культурах. Значимість роботи в житті людини. Цінності й задоволеність роботою. Система поглядів. Застосування теорій мотивації в багатокультурному середовищі.

Розділ 3. Стратегія кроскультурного лідерства в ринковому середовищі

Тема 7. Лідерство в міжкультурному діловому оточенні

Значення лідерства в організаціях. Традиційно корпоративне бачення лідерства. Аспекти лідерства. Позиційна влада. Лідер. Послідовник. Процес впливу. Примус. Маніпуляція. Авторитет. Переконавання. Теорії лідерства: ситуаційний прояв у різних культурах. Теорії рис характеру. Якості сильних лідерів Біхейвіористський (поведінковий) підхід. Значення міжособистісних відносин й очікувань від влади для лідерства. Управління за «Системою 4» Лайкерта. «Управлінська матриця» Блейка й Мутона. Підхід, оснований на владі й впливі. Нагороджувальна влада. Примусова влада. Законна влада. Експертна влада. Референтна влада. Теорія обміну між лідером і членами групи (LMX). Тактика впливу. Ситуативний підхід. Теорія «спосіб-ціль». Директивна поведінка. Підтримувальна поведінка. Поведінка участі. Поведінка, орієнтована на досягнення. Лідерство як процес. Національні стилі лідерства.

Тема 8. Кроскультурні аспекти міжнародних переговорів

Особливості міжнародних переговорів. Основний стиль переговорів. Конфлікт. Пропозиція. Вплив. Особливості міжнародних переговорів. Фактори успіху міжкультурних переговорів. Особисті якості тих, що ведуть переговори. Взаємини покупець/продавець. Контекст переговорів. Місце. Розміщення учасників. Учасники. Часові обмеження.

Розходження в суспільному становищі. Процес. Планування. Час на планування. Вивчення варіантів. Точки дотику. Довгострокова орієнтація в порівнянні з короткостроковою. Встановлення обмежень. Послідовне й проблемне планування. Побудова міжособистісних взаємин. Стратегія переговорів: культурно-синергетичний підхід. Тактика переговорів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	сам.роб.		л	п	сам.роб.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Розділ 1. Концептуальні засади формування кроскультурного лідерства</i>								
Тема 1. Вплив культури на міжнародні ділові відносини	16	2	2	12	16	2		14
Тема 2. Цінності, ставлення, поведінка: міжкультурна розмаїтість	18	4	2	12	18	2		16
Тема 3. Міжкультурне ділове спілкування	16	2	2	12	18		2	16
Разом за розділом 1	50	8	6	36	50	4	2	46
<i>Розділ 2. Кроскультурне лідерство в організації</i>								
Тема 4. Поведінка на робочому місці. Культурні параметри.	18	4	2	12	18	2		16
Тема 5. Культурні розходження в організаціях	16	4		12	16			16
Тема 6. Кроскультурні розходження в мотивації персоналу	16	4	2	10	16			16
Разом за розділом 2	50	12	4	34	50	2		48
<i>Розділ 3. Стратегія кроскультурного лідерства в ринковому середовищі</i>								
Тема 7. Лідерство в міжкультурному діловому оточенні	26	4	2	20	26	2		24
Тема 8. Кроскультурні аспекти міжнародних переговорів	24	4	2	18	24		2	22
Разом за розділом 3	50	8	4	38	50	2	2	26
Усього годин	150	28	14	102	150	8	4	138

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1	Вплив культури на міжнародні ділові відносини	2	2
2	Цінності, ставлення, поведінка: міжкультурна розмаїтість	4	2
3	Міжкультурне ділове спілкування	2	-
4	Поведінка на робочому місці. Культурні параметри.	4	2
5	Культурні розходження в організаціях	4	-
6	Кроскультурні розходження в мотивації персоналу	4	-
7	Лідерство в міжкультурному діловому оточенні	4	2
8	Кроскультурні аспекти міжнародних переговорів	4	-
	Разом	28	8

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1	Вплив культури на міжнародні ділові відносини	2	-
2	Цінності, ставлення, поведінка: міжкультурна розмаїтість	2	-
3	Міжкультурне ділове спілкування	2	2
4	Поведінка на робочому місці. Культурні параметри.	2	-
5	Культурні розходження в організаціях	-	-
6	Кроскультурні розходження в мотивації персоналу	2	-
7	Лідерство в міжкультурному діловому оточенні	2	-
8	Кроскультурні аспекти міжнародних переговорів	2	2
	Разом	14	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1	Вплив культури на міжнародні ділові відносини	12	14
2	Цінності, ставлення, поведінка: міжкультурна розмаїтість	12	16
3	Міжкультурне ділове спілкування	12	16
4	Поведінка на робочому місці. Культурні параметри.	12	16
5	Культурні розходження в організаціях	12	16
6	Кроскультурні розходження в мотивації персоналу	10	16
7	Лідерство в міжкультурному діловому оточенні	20	24
8	Кроскультурні аспекти міжнародних переговорів	18	22
	Разом	102	138

8. Види контролю і система накопичення балів

Систему контролю складають залік, усне опитування (співбесіда) на практичних заняттях, письмові контрольні, електронні презентації, поточне тестування, самостійна робота.

Система накопичення балів

Вид контрольного заходу		Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
Пото- чий контр	1. Виконання завдань, робота на практичному занятті за матеріалом Розділу 1,2,3	12	2	24

Підсумковий контроль	2.	Виконання колективного проекту у форматі PPT та створення презентації, обговорення результатів діяльності на практичному занятті	2	8	16
	3.	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу 1</i> та <i>Розділу 2</i> (MOODLE). Терміни виконання: згідно календарного графіку роботи. Кількість спроб – 2. Час на кожну спробу не обмежено. Оцінка – середня за результатами двох спроб.	1	10	10
	4.	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу 3</i> (MOODLE). Терміни виконання: згідно календарного графіку роботи. Кількість спроб – 2. Час на кожну спробу не обмежено. Оцінка – середня за результатами двох спроб.	1	10	10
	5.	Залік. Розв'язання ситуативних та практичних завдань комунікації та кроскультурного лідерства, вироблення стратегії кроскультурного лідерства в умовах ринкового середовища. Підсумкове тестування за тематикою Розділів 1,2,3.	1	20	40
		Усього	17	20	100

Критерії оцінювання:

1. Виконання завдань, робота на практичному занятті за матеріалом *Розділу 1,2,3*:

2 бали – відповідь правильна, обґрунтована, осмислена; характеризує наявність концептуальних знань, високого ступеню володіння станом питання, уміння збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію;

1 бал – відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована; характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками.

2. Виконання завдання колективного проекту та створення презентації:

7-8 балів – презентація та доповідь характеризують уміння: виявляти проблеми; формулювати гіпотези; розв'язувати проблеми; обирати адекватні методи та інструментальні засоби; збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію; використовувати інноваційні підходи до розв'язання завдання;

5-6 балів – презентація та доповідь характеризують уміння застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками;

3-4 бали – виконане завдання демонструє задовільну зрозумілість відповіді та комунікаційну стратегію з хибами;

1-2 бали – виконане завдання демонструє фрагментарне володіння проблематикою галузі.

3. Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу *Розділу 1* та *2* (MOODLE) у процесі самостійної роботи:

0-10 балів – 1 бал за кожну правильну відповідь (всього 10 запитань).

4. Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу *Розділу 3* (MOODLE):

0-10 балів – 1 бал за кожну правильну відповідь (всього 10 запитань).

5. Залік:

Розв'язання ситуативних та практичних завдань:

19-20 балів – виконане завдання демонструє вільне володіння проблематикою галузі та здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію з дотриманням таких вимог:

- послідовний і несуперечливий розвиток думки;
- наявність логічних власних суджень;
- доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням;
- правильна структура відповіді;
- правильність відповідей на запитання;
- доречна техніка відповідей на запитання;
- здатність робити висновки та формулювати пропозиції.

16-18 балів – виконане завдання демонструє достатнє володіння проблематикою галузі з незначними хибами, достатню зрозумілість відповіді з незначними хибами;

12-15 балів – виконане завдання демонструє добре володіння проблематикою галузі, добру зрозумілість відповіді (доповіді) та доречну комунікаційну стратегію, але сумарно не реалізовано три вимоги;

9-11 балів – добре володіння проблематикою галузі, добра зрозумілість відповіді та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог);

5-8 балів – задовільне володіння проблематикою галузі, задовільна зрозумілість відповіді та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано декілька вимог);

3-4 бали – часткове володіння проблематикою галузі, задовільна зрозумілість відповіді та комунікаційна стратегія з хибами;

1-2 бали – фрагментарне володіння проблематикою галузі.

Підсумкове тестування за тематикою Розділів 1,2,3:

0-20 – тестування: 1 бал за кожну правильну відповідь (всього 20 запитань).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

за шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FХ	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Maude B. Managing Cross-cultural Communications Principles and Practice. NY: Palgrave and Macmillan, 2011. 385 p.

2. Trenholm S. Thinking Through Communication: An Introduction to the Study of Human Communication. London: Pearson College, 2014. 409 p.

3. Бабаєв В. М., Романовський О. Г., Пономарьов О. С. Проблеми формування особистості лідера : навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2000. 290 с.

4. Книш А. Є. Діагностика типу морального лідерства у сфері бізнесу: навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ»Пріоритети», 2016. 140 с.

5. Книш А.Є. Емоційний інтелект лідера у сфері бізнесу : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ»Пріоритети», 2016. 184 с.

6. Іпатов Е. Ф., Левківський К. М., Павловський В. В. Психологія управління у бізнесі : навч. посібник для підготовки бакалаврів усіх форм навчання. Київ : НМЦВО, 2002. 320 с.

7. Романовський О.Г. Бізнес-лідерство і когнітивні якості: навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ»Пріоритети», 2016. 123 с.

Додаткова:

1. Edward M. Clift. How Language is Used to do Business: Essays on the Rhetoric of Economics. The Edwin Mellen Press, Lewiston, 2008. 462 p.
2. Нестуля О. О. Основи лідерства. Наукові концепції (середина XIX століттяпочаток XX століття): навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2016. 375 с.
3. Нестуля О. О., Нестуля С. І. Основи лідерства. Наукові концепції (від найдавніших часів до середини XX ст.): навч. посіб.. Полтава : ПУЕТ, 2016. 277 с.
4. Нестуля О. О. Нестуля С. І., Крамаренко В. В. Основи лідерства : практикум (індивідуальні практичні та творчі завдання). Вид. 4-е, переробл. та доповн. Полтава :ПУЕТ, 2017. 124 с.
5. Нестуля О. О. Нестуля С. І., Крамаренко В. В. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. Київ.: Знання, 2013. 287 с.
6. Серета Н. В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступі : навч. посібник. Київ : ДП «НВЦ»Пріоритети», 2017. 100 с.
7. Bar-On R. Emotional intelligence: An integral part of positive psychology. *South African Journal of Psychology*, 40(1). 2010. p. 54–62.
8. Brackett M. A., Rivers S. E., & Salovey P. Emotional intelligence: Implications for personal, social, academic, and workplace success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1). 2011. p. 88–103.

Інформаційні ресурси:

1. Льюис Р.Д. Деловые культуры в международном бизнесе: От столкновения к взаимопониманию. URL: tudmed.ru/lyuis-richard-d-delovye-kultury-v-mezhdunarodnom-biznese-ot-stolknoveniya-k-vzaimoponimaniyu_ca8f142657d (дата звернення: 25.08.2019).
2. The Stakeholder Company. URL: <http://thestakeholdercompany.com/home/> (дата звернення: 25.08.2019).
3. Schwab, K. Global Corporate Citizenship. Foreign Affairs, January/February 2008. URL: <http://www.foreignaffairs.org/20080101faessay87108/klaus-schwab/global-corporate-citizenship.html> (дата звернення: 25.08.2019).
4. BRASS – The ESRC Centre for Business Relationships, Accountability, Sustainability and Socieф. URL: www.brass.cf.ac.uk (дата звернення: 25.08.2019).
5. Business and Human Kghts. URL: www.business-humanrights.org (дата звернення: 25.08.2019).

Погоджено Мелникова О. В.
 з навчальним відділом
 « 09 » березня 2019 р.